

200letnica javnega glasbenega šolstva na Slovenskem

Glasbeno izobraževanje ima na Slovenskem dolgo in bogato tradicijo. 200-letnica (2016) javnega glasbenega šolstva je opozorila na njegov razvoj in na številne in različne glasbeno-šolske inštitucije ter na posameznike – glasbenike v ustvarjalnem in poustvarjalnem pogledu. Razvoj in dandanašnje stanje zagotovo ne bi bilo tako bogato, če ne bi pogledi v preteklost vseskozi zajemali vizije za prihodnost. Glede na današnje rezultate – v slovenske glasbene šole je vključene 14,8 % osnovnošolske mladine (v Evropi dobrih 5 %), – pa seveda nikakor ni presenetljivo, kakšne rezultate dosegajo vrhunski slovenski glasbeni umetniki, kot so npr. flavtistka Irena Grafenauer, klarinetist Mate Bekavac, mezzosopranistka Marjana Lipovšek, violinist Igor Ozim, pozavnist Branimir Slokar, Slovenski oktet, pianistka Dubravka Tomšič Srebotnjak, tenorist Janez Lotrič, kar dva Slovenca v vrstah slovityh Dunajskih filharmonikov, spet tretji je član Berlinske filharmonije ... Posledica tega razvoja, zgodovinske razvejanosti glasbe na Slovenskem od njene davne preteklosti pa vse do dandanes pa je tudi današnje (odlično) stanje slovenske cerkvene glasbe v vseh njenih vidikih.

UVOD

Začetke glasbenega izobraževanja na Slovenskem v današnjem smislu zasledimo na začetku 19. stol. Ker tedanjemu času glasbena vzgoja samostanskih in cerkvenih šol ter jezuitskega kolegija vse od 12. stol. dalje¹ ni več ustrezala in je primanjkovalo sposobnih glasbenikov, je bila leta 1807 pri ljubljanski stolnici ustanovljena prva javna glasbena šola. Na njej je avstrijski skladatelj Leopold Ferdinand Schwerdt (ok. 1770–1854) poučeval koralno in furalno petje, orgle,

godala in pihala. Ko so jo po prihodu Francozov zaprli, pa je imel Schwerdt pri Sv. Jakobu zasebno glasbeno šolo (1810–12). Za izobraževanje pevcev in inštrumentalistov ter glasbeno usposabljanje učiteljskih kandidatov je bila nato leta 1816 pri ljubljanski normalki ustanovljena glasbena šola, ki je delovala do 1875. Pobudo za njeno ustanovitev je l. 1814 dal gubernij oz. deželna vlada. Glasbeni pouk naj bi obiskovali tudi učiteljski pripravniki (preparandisti oz. učiteljišniki).

Vendar pa je razvoj do prve javne glasbene šole v Ljubljani imel svoje zametke že v drugi

V novomeškem frančiškanskem samostanu hranijo tudi zvezek z latinskim rokopisnim besedilom, naslovljenim *Compendium cantus choralis* (*Koralni kompendij*) s konca 18. ali začetka 19. stol. V besedilu, očitno namenjenem poučevanju pevcev, najdemo osnove teorije gregorijanskega koral

polovici 12. stol. v samostanih, kjer so glasbo poučevali v okviru splošne vzgoje, od 13. stol. dalje pa tudi v stolnih in župnijskih šolah. Viri ne potrjujejo, da je imel cistercijski samostan v Stični že v 14. stol. glasbeno šolo nižje stopnje. Višjo stopnjo splošne šole pa je imela od l. 1418 šenklaška cerkev v Ljubljani (današnja stolnica sv. Nikolaja), prav tako pa tudi Ribnica na Dolenjskem. Dobršen del je h glasbenemu razvoju na Slovenskem prispeval protestantizem, za njim pa še jezuiti. V 16. in 17. stol. je opaziti porast posvetne (ljudske in umetne) glasbe. Pomembni za glasbeni razvoj so bili tudi mestni piskači, za večje koncertne in umetniške prireditve pa so skoraj 70 let (1701-1769) skrbeli plemiči, glasbeni ljubitelji, združeni v *Academiji Philharmonicorum*. L. 1794 so ljubljanski meščani ustanovili *Filharmonično družbo* (nemško združenje *Philharmonische Gesellschaft*), prvo v takratni monarhiji. Njeni častni člani so bili Franz Joseph Haydn (1800), Ludwig van Beethoven (1819), Niccolò Paganini (1824) idr.

KRIZA V 18. IN 19. STOL. IN USTANOVITEV TER DELOVANJE (PRVE JAVNE) GLASBENE ŠOLE

Na koncu 18. in v začetku 19. stol. je kvaliteta glasbe občutno upadla. Dobre orkestraše in pevce so pogrešali Stanovsko

Licej v Ljubljani, ok. 1850, Franz Kurz zum Thurn u. Goldenstein, lavirana risba s tušem, bela tempera, R-486, foto Tomaž Lauko (Narodni muzej Slovenije). Javna glasbena šola pri c. kr. vzorčni glavni šoli v Ljubljani je v licejskem poslopju delovala od ustanovitve l. 1816 pa vse do priključitve k šoli *Filharmonične družbe* l. 1875. Poslopje nekdanjega avguštinskega samostana so kranjski deželni stanovi v obdobju vlade cesarja Jožefa II. preuredili za šolske potrebe. V poslopju so od 1789 do potresa 1895 delovale vse najpomembnejše izobraževalne ustanove na Kranjskem, med njimi predvsem vzorčna glavna šola v povezavi z drugimi šolami (risarsko in glasbeno) in pripravniškim tečajem (za učitelje itd.), gimnazija in licej.

gledališče, Stolnična kapela pa tudi *Filharmonična družba*. Zato je slednja sprožila misel o ustanovitvi glasbene šole. Zanj se je pote goval zlasti stolni kapitelj. Tako lahko o prvi glasbeni šoli na Slovenskem po dveh neuspešnih poskusih v l. 1800 in 1803 poročamo že med leti 1807-1810. Dvorna pisarna je namreč l. 1805 odobrila sredstva za glasbenega učitelja, njegova izbira pa je trajala skoraj dve leti. Končno je bil v stolnici nastavljen učitelj Leopold Ferdinand Schwerdt, "Compositeur und Meister der Tonkunst." Poučeval je od 17. julija 1807. Kazalo je, da bo šola dobro napredovala. Toda kapitelj je bil zaradi francoske okupacije prisiljen 5. januarja 1810 svojo šolo, ki je bila pravzaprav (pred)prva javna glasbena šola na Slovenskem, ukiniti. Uspešno je torej delovala le štiri leta.

Pa smo spet pri res prvi (javni) glasbeni šoli, pri ljubljanski normalki. Z vzpostavitvijo centralno vodenega šolskega sistema je razsvetljena državna oblast v drugi polovici 18. stol. postavila temelje razvoja šolstva

na vseh stopnjah izobraževanja. Njen predmetnik je vseboval petje, violino, klavir, orgle in generalbas. Za otroke od 8. do 14. leta je trajalo šolanje štiri leta, že po treh letih pa naj bi nastopali na (javnih) akademijah. Tako je dvorna pisarna 11. decembra 1815 dovolila, da generalni gubernij v Ljubljani kot najvišji državni politično-upravni organ na Kranjskem že dobro leto po odhodu Francozov odpre javno glasbeno šolo pri ljubljanski normalki in razpiše službo glasbenega učitelja. Najprej so poizvedovali, kako bi v Ljubljani ustanovili javno glasbeno šolo, ki bo tudi učiteljskim pripravnikom med šestmesečnim tečajem na vzorčni glavni šoli (normalki) omogočila, da bi brezplačno pridobili osnovno glasbeno znanje.

K izdelavi predloga za uvedbo javnega glasbenega pouka v Ljubljani je gubernij 15. novembra 1814 najprej pozval *Filharmonično družbo*, ki je nato 30. januarja 1815 v enajstih členih pripravila prvi okvirni načrt. Po nalogu gubernija je prvotni načrt 31. julija 1815 podrobno proučila, deloma popravila in dopolnila posebna komisija. Na podlagi njenih in drugih pripomb pa so nato višji šolski nadzornik in stolni kanonik Anton Wolf, ravnatelj vzorčne glavne šole Janez Eggenberger in direktor *Filharmonične družbe* Janez Krstnik Novak 15. februarja 1816 v 33 členih izdelali *Organizacijske statute javnega pouka glasbe v Ljubljani*, ki jih je 29. marca 1816 potrdil gubernij v Ljubljani. Centralna organizacijska dvorna komisija na Dunaju je načrt organizacije javnega pouka glasbe odobrila 11. decembra 1815, ko ni le dovolila uvedbe javnega glasbenega pouka v licejskem poslopju, ampak je tudi potrdila 724 goldinarjev in 33 krajcarjev gradbenih in drugih stroškov za pripravo učilnice in nabavo potrebnih učnih pripomočkov ter inštrumentov za glasbeni pouk. Prav tako je takrat potrdila sistematizirano plačo učitelja glasbe v višini 450 goldinarjev in posebej tudi 50 goldinarjev nagrade za poučevanje učiteljskih pripravnikov na vzorčni glavni šoli. Bistvo javnega pouka glasbe naj bi bilo v tem, da bi bil

načeloma brezplačen in s tem dostopen tudi za revne. Njim je bil pravzaprav namenjen, saj so morali učenci premožnejših staršev zanj plačevati šolnino, s katero je šola nabavljala glasbene inštrumente in druge za glasbeni pouk potrebne stvari. "*V javno glasbeno šolo ne more biti sprejet vsak otrok, ampak le učenci drugih javnih učnih zavodov*" (*Dostopno in plemenito* 2016, 27). Razpis za prosto učno mesto učitelja javne glasbene šole v Ljubljani so objavili v časopisih v Celovcu, Gradcu, na Dunaju in v Pragi. Razpisni pogoji za prvega učitelja so zahtevali, da je bil učitelj moralen, sposoben poučevanja petja in orgljanja, moral pa je znati več inštrumentov. Med kar 21 prijavljenimi kandidati je bil tudi sloviti avstrijski romantik in skladatelj Franz Schubert, takratni pomožni učitelj na šoli svojega očeta na Dunaju. Zaradi svoje mladosti, štel je namreč šele 19 let, ni bil izbran, zaposlili pa so Franza Sokola, ki je izvrstno igral klarinet in violino, dobro pa tudi klavir in orgle. V Ljubljano je prišel iz Celovca; za omenjenim Sokolom pa so prišli še Gašper Mašek, njegov sin Kamilo Mašek, Anton Nedvėd idr. Iz te šole so izšli nekateri pomembni slovenski glasbeniki, med njimi Jurij Fleišman, Fran Gerbič, Andrej Vavken, Vojteh Valenta idr. Nedvėd je bil še na učiteljišču mentor Josipu Pavčiču, tenoristu Antonu Razingerju, opernemu pevcu svetovnega slovesa Francu Pogačniku Navalu idr. Kako resno je bilo organizirano prvo (javno glasbeno) šolstvo v Ljubljani, pričajo tudi *Ustanovna določila prve javne glasbene šole na Slovenskem – Organizacijski statuti*, ki so vsebovali kar 33 členov (32–37). Javna glasbena šola pri ljubljanski normalki je leta 1875 zaradi spremenjenih razmer in nastanka učiteljišča prenehala obstajati. Kranjski deželni šolski svet je sporočil direkciji *Filharmonične družbe*, da se bo javna glasbena šola pridružila glasbeni šoli *Filharmonične družbe*. Deželna vlada pa je 14. avgusta 1875 *Filharmonični družbi* izročila ves glasbeni sklad in inventar javne glasbene šole. S tem je javna glasbena šola prenehala obstajati (39).

Ko je leta 1887 stavbo Stanovskega gledališča v Ljubljani uničil požar, je na javni dražbi leta 1888 zemljišče kupila (nemška) Filharmonična družba in začela graditi stavbo današnje Slovenske filharmonije. Zgradba je bila dokončana leta 1898, načrte zanjo pa je izdelal arhitekt Adolf Wagner iz Gradca.

Pred ustanovitvijo naslednjih glasbenih šol so delovale šole pri Filharmonični družbi: violinska (1821), pevska (1822) in za godala in pihala (1826). Družbi je uspelo ustanoviti stalni učni zavod šele po njeni reorganizaciji (1862). Ko je leta 1875 prešla pod njeno okrilje še javna glasbena šola pri normalki, je pouk obsegal vse orkestrske inštrumente, klavir, petje in teoretske predmete. Na Šoli FD, ki je delovala do 1919, so poučevali izvrstni učitelji, med drugimi violinist Gustav Moravec, pianist, skladatelj in dirigent Josef Zöhrer ter violinist in koncertni mojster Hans Gerstner. Čeprav je prav ta šola pozneje kazala germanizacijske težnje, pa ne moremo zanikati, da je imela pomemben vpliv tudi na razvoj slovenske glasbene kulture.

Razvoj se je v vseh več kot 200 letih javnega glasbenega šolstva na Slovenskem prek že omenjene Glasbene šole pri Filharmonični družbi (1821–1919) še nadaljeval. Sledila ji je vzporedna Šola Glasbene matice v Ljubljani (1882) in kmalu za tem po še nekaterih drugih večjih mestih na Slovenskem: v Novem mestu, Celju, Gorici, Kranju, Trstu idr. Največ zaslug za njihov razvoj imata Matej Hubad in Fran Gerbič. Za glasbeni razvoj na cerkvenem področju pa je v tem času skrbelo Cecilijansko društvo, ki je ustanovilo Orglarske šole (v Ljubljani, Celju, Mariboru, ...).

Z razmahom nacionalnega gibanja v drugi polovici 19. stol. so postale vse bolj očitne potrebe po slovenskih glasbenikih. Da bi povečali število sposobnih organistov in cerkvenih pevovodij je Cecilijino društvo 1877 v Ljubljani ustanovilo orglarsko šolo; tu so poučevali koralno in figuralno petje, orgle, klavir, harmonijo, kontrapunkt in glasbeno zgodovino. Tudi iz nje je izšlo več pomembnih slovenskih glasbenikov, med njimi Janko in Anton Ravnik, Blaž Arnič, Anton Jobst, Anton Dermota in Jože Gostič. Vodili so jo Anton Foerster (do 1909), Stanko Premrl (do 1941) in Venčeslav Snoj (do 1945). Leta 1971 so jo obnovili kot orglarske tečaje pri Teološki fakulteti v Ljubljani (vodji sta bila Jože Trošt in Gregor Klančnik). Podobno usmerjena je bila tudi zasebna orglarska šola v Celju (1899), ki se je 1936 preselila v Maribor in jo je do 1941 upravljal lavantinski škofijski ordinariat; tudi ta je bila 1977 obnovljena.

Anton Foerster (1832–1926), prvi ravnatelj Orglarske šole v Ljubljani, se je po študiju prava v Pragi pod vplivom Bedřicha Smetane v celoti posvetil glasbi in leta 1865 prevzel mesto stolnega organista in pevovodje v Senju. Sledilo je kar štiri desetletja dolgo delovanje v ljubljanski stolnici (1868–1908), ki je pustilo neizbrisni pečat na področju slovenske cerkvene glasbe. Foerster je bil predan Cecilijanec, prizadeval si je za prenovo slovenske cerkvene glasbe in je v ta namen skupaj s somišljeniki leta 1877 ustanovil Cecilijansko društvo in Orglarsko šolo.

Ljubljanska Orglarska šola (Orglarska šola Cecilijinega društva v Ljubljani, 1877–1944) ima še danes svoje prostore v Alojzijevišču (Collegium Aloysianum) na Poljanski cesti.

Da bi si pridobila izvajalce za svoje prireditve, je leta 1861 odprla svojo glasbeno šolo tudi ljubljanska Narodna čitalnica (učitelji so bili Anton Foerster, Anton Nedvčed, Vojteh Valenta, Leopold Belar, Anton Stöckl, Jurij Šantel). Podobno je z namenom, da bi imelo poklicne gledališke pevce, poseben oddelek za petje organiziralo tudi *Dramatično društvo*, kjer so oblikovali zbor in vadili solistične pevce (učitelji so bili Anton Hajdrih, Anton Foerster, Vojteh Valenta in Anton Stöckl).

Najpomembnejša med vsemi navedenimi pa je bila zaradi prizadevanj za slovenske poklicne glasbenike zagotovo *Glasbena matica* (67–70), ki je svojo glasbeno šolo odprla leta 1882, ta pa je delovala do leta 1919 (45). Najprej je imela le oddelek za klavir in violino, 1887 pa je odprla tudi oddelek za pihala in trobila. Toda kmalu je prerasla še kako konkurenčno šolo *Filharmonične družbe* in postala središče slovenske glasbene vzgoje.

V Ljubljani je leta 1927 začela delovati železničarska glasbena šola *Sloga* (upravitelj Heribert Svetel), ki je tako kot šola GM obstajala do 1945 (73). Leta 1932 je bila na *Državni tehnični srednji šoli* v Ljubljani ustanovljena zanimiva *Banovinska šola za glasbila*. Glavna pobudnika in učitelja sta bila goslar Mihael Mušič in skladatelj ter slikar Saša Šantel.

Matej Hubad (1866–1937), slovenski skladatelj, pianist, organist, pevec in glasbeni pedagog. Od l. 1894, ko je bil umetniški vodja *Glasbene matice* v Ljubljani in njene šole, je društvo popeljal na izredno visoko umetniško raven. Dosegel je, da je iz glasbene šole *Glasbene matice* l. 1919 nastal konservatorij, ki je bil l. 1926 podržavljen.

Učenci so se v triletnem šolanju izobraževali v prvi vrsti za izdelovanje godal in deloma brenkal (73).

V Mariboru so glasbene šole ustanovili *Musikverein* (1825), *Männergesangverein* (1872) in *Filharmonično društvo* (1881). Slovenci so dobili svojo pevsko šolo šele leta 1900 na pobudo Hinka Druzoviča, po razpustitvi *Filharmoničnega društva* leta 1919 pa tudi glasbeno šolo, ki jo je ustanovila mariborska GM. Ta je bila v letih 1933–1936 javno subvencionirana, njen ravnatelj pa je bil Ubald Vrabec. Nato se je preoblikovala v zasebno glasbeno šolo GM, ki je obstajala do leta 1941, ravnatelja pa sta bila Marjan Kozina in Oton Bajde. Svojo glasbeno šolo je imelo v letih 1931–1941 tudi železniško glasbeno društvo *Drava*, vodil pa jo je Hinko Druzovič. Med 2. svetovno vojno je *Steirisches Musikschulwerk* ustanovil *Musikschule für*

Jugend und Volk, glasbene šole tega društva pa so bile še na Ptuj, v Celju in Kranju.

V Celju je zaživela glasbena šola leta 1832, ko je bilo ustanovljeno *Lavantinsko glasbeno društvo*. Nemška glasbena šola je začela delovati leta 1879 v okviru *Musikvereina*, 1908 pa je ljubljanska GM tudi v Celju ustanovila slovensko glasbeno šolo. Med 1. svetovno vojno ni delovala, leta 1919 pa je bila obnovljena v okviru celjske GM. Na Ptuj, je ustanovil prvo glasbeno šolo *Musikverein* leta 1878, leta 1883 pa je ptujska *Čitalnica* odprla slovensko glasbeno šolo, ki pa je delovala samo štiri leta. V letih 1919–1920 sta bili na Ptuj nemška in slovenska mestna glasbena šola. Uspešnejšo dejavnost je razvila glasbena šola, ki jo je 1922 odprla ptujska GM. V Novem mestu je GM organizirala podružnično šolo leta 1898. Vodil jo je Ignacij Hladnik. Ker pa je po šestih letih prenehala delovati, je imel Hladnik odtlej

zasebno glasbeno šolo. V Kranju je delovala podružnična šola GM v letih 1909–1914. Pozneje so bile ustanovljene glasbene šole še v Idriji in Cerknem (1923), Ljutomeru (1927), Kočevju, Litiji in Novem mestu (1937).

Trst je sledil zgledu Ljubljane z ustanovitvijo javne glasbene šole leta 1820, v Gorici pa so imeli takšno ustanovo od leta 1842. Gorica je slovensko glasbeno šolo dobila šele leta 1902. Ustanovilo jo je *Pevsko in glasbeno društvo*, vodil pa Josip Michl. Leta 1909 je postala podružnica ljubljanske GM in je obstajala do 1. svetovne vojne. Podobno je v letih 1909–1927 delovala šola GM v Trstu; 1945 so jo obnovili in razširili še na srednjo in višjo stopnjo ter organizirali vrsto podružnic v okoliških krajih in Beneški Sloveniji.

Na Koroškem je slovensko glasbeno šolanje po 2. svetovni vojni dobilo bolj organizirano obliko leta 1978, ko je začela v okviru društva *Edinost* delovati glasbena šola v Pliberku. Sledile so podružnice v drugih krajih Podjune, Roža in v Celovcu, kjer je od 1984 sedež društveno organiziranega glasbenega pouka; v šolskem letu 1987/88 je imela ta šola 22 oddelkov z 285 učenci.

Prav iz *Šole Glasbene matice* v Ljubljani je leta 1919 nastal prvi *Glasbeni konservatorij* s prvo višjo stopnjo glasbenega izobraževanja. To je pomenilo pomemben napredek v razvoju slovenskega glasbenega šolstva. Ta je leta 1926 postal prvi jugoslovanski *Državni konservatorij* z nižjo, srednjo in visoko glasbeno šolo, njegov ravnatelj pa je bil Matej Hubad. Z njegovo reorganizacijo je leta 1939 nastala *Glasbena akademija* s srednjo in visoko izobraževalno stopnjo na oddelkih za kompozicijo, dirigiranje, solopetje, klavir, orgle in glasbeno scensko umetnost, njen rektor pa je bil Anton Trost. Leta 1946 je iz nje izšla današnja *Akademija za glasbo*, katere rektorji so bili akademik Lucijan Marija Škerjanc, Janko Ravnik, Franjo Šifrer, Karlo Rupel, Marijan Lipovšek, Leon Pfeifer, rektor in dekan Mihael Gunzek, dekani pa Danijel Dane Škerl, Marijan Gabrijelčič, Dejan Bravničar, Pavel Mihelčič,

Otrok pri vaji klavirja (Angelček, 1918).

Andrej Grafenauer. Leta 1975 je postala članica Univerze v Ljubljani. Akademija je torej doživela kar nekaj sprememb imena, seveda pa je tudi vsebinske spremembe niso obšle. Leta 1962 je bil z ustanovitvijo Oddelka za muzikologijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani ukinjen njen Zgodovinski oddelek, leta 1966 pa je nastal samostojni Oddelek za glasbeno pedagogiko (80).

Leta 1953 se je od Akademije za glasbo ločila Srednja glasbena šola, njena ravnateljica je postala Vida Jeraj Hribar. Srednja glasbena šola se je 1963 združila s Srednjo baletno šolo v Zavod za glasbeno in baletno izobraževanje, ki se je od 1983 imenovala Srednja glasbena in baletna šola. Današnje ime Konservatorij za glasbo in balet Ljubljana je šola dobila leta 2009, vodili

pa so jo Matija Tercelj, Franci Okorn, Igor Karlin, Tomaž Buh in Dejan Prešiček.

Konservatorij za glasbo in balet deluje tudi v Mariboru. Zaživel je leta 1945, od tedaj pa se je večkrat preimenoval oz. se povezal z baletno vzgojo: Center za glasbeno vzgojo (1962), Šola za glasbeno in baletno izobraževanje (1978), Srednja glasbena in baletna šola (1983) in nazadnje Konservatorij za glasbo in balet Maribor (2010), katerega ravnatelji so bili Oton Bajde, Vlado Golob, Stane Jurgec, Majda Jecelj, Zorana Cotič, Anton Gorjanc in Helena Meško.

Ves čas so vzporedno nastajali tudi glasbeni učbeniki in druga notna gradiva. Za obdobje med obema vojnama (1919–1941) je bil ob upoštevanju učnih načrtov značilen svoboden način dela. Zdi se, da učitelji niso upoštevali

Grb Suverenega malteškega viteškega reda.

enotnih metodičnih načel, vsak učitelj je sam izpopolnjeval metodo dela za svoj predmet in poučeval po vzoru svojih pedagogov iz študijskih let. Zato so glasbeni pedagogi in skladatelji pripravljali notne tiske za nižjo in srednjo stopnjo izobraževanja in s tem popestrili predmetnike in učne načrte z domačimi skladbami. Glavni založnik tovrstne literature je bila založba *Glasbene matice*, nekaj del pa je izšlo tudi v samozaložbi. Največ jih je bilo za klavir, violino, glasbenoteoretične predmete, petje in druge posamezne inštrumente. Med avtorji najdemo naslednja imena: Lucijan Marija Škerjanc, Josip Pavčič, Emil Adamič, Matija Tomc, Vasilij Mirk, Emil Komel, Saša Šantel, Karol Pahor, Karel Jeraj, Fran Korun Koželjski, Fran Stanič, Adolf Gröbming, Hinko Druzovič, Oton Bajde, Srečko Koporc, Mirca Sancin. *Glasbena matica* je imela v Ljubljani tudi svojo trgovino z muzikalijami, kjer so lahko učenci, dijaki, študentje, pedagogi in ljubitelji glasbe kupovali glasbene tiske. Notno gradivo pa je še dodatno naročala v Avstriji, Nemčiji, na Češkoslovaškem, v Franciji in Jugoslaviji. Trgovini, ki je na vogalu hiše *Filharmonične družbe* na ljubljanskem Kongresnem trgu delovala od novembra 1922, je pripadal tudi antikvariat z rabljenimi notami in glasbili (75–76).

Glasba se je med šolskimi klopami na Slovenskem mestoma zaslišala že v dobi razsvetljenstva. Z letom 1848 pa je dunajsko prosvetno ministrstvo izdalo odlok, s katerim je odredilo nov predmetnik, ki je predvidel tudi glasbo in metodiko glasbenega pouka, a do njegove uresničitve ni prišlo. Nasledil ga je predmetnik za učiteljski tečaj v letu 1864, ki je predpisoval predmet orglanje in zanj odmerjal 12 od skupnih 29 ur pouka tedensko. Od 1869 je bilo uvedeno še petje. V predmetniku štiritletnega učiteljskega izobraževanja je bil tudi predmet *Muzika s posebnim ozirom na cerkveno muziko*. V ljudskih šolah so se ob prelomu stoletja otroci vadili v razvijanju poslušanja, v čistem glasu; pesmi so se sprva učili na pamet, nato pa po notnem zapisu. Učni načrti so predpisovali cilje: vzbujanje glasbenega

sluha, blaženje srca in oživljanje domoljubnih in verskih čustev; tedensko število ur je nihalo med pol ure in eno uro na teden, razdeljeno v dva dela. Po koncu 1. svetovne vojne se je šolski sistem počasi spreminjal, saj je takrat izšel *Zakon o narodnih šolah*, pripravljeni pa so bili tudi začasni učni programi za osnovne in meščanske šole, gimnazije in učiteljišča. Po 2. svetovni vojni so se učni načrti do današnjih dni zamenjali osemkrat. Predmet se je sprva imenoval *petje*, od leta 1959 pa *glasbeni pouk*. 1973 je ta predmet postal *glasbena vzgoja*, od 2011 pa ostaja v veljavi *glasbena umetnost*. Zavod RS za šolstvo je leta 1975 za osnovno šolo izdal učni načrt s predmetnikom, ki v tedenskem številu ur, namenjenih glasbeni vzgoji, ni prinesel sprememb. Med šolskimi klopami so takrat odmevale pionirske in domovinske pesmi in pesmi o naravi. Predmetnik iz let 2008–2014, ki zdaj velja tudi za devetletno osnovno šolo, za glasbeno umetnost v prvem triletju predvideva dve uri, v 4. in 5. razredu eno uro in pol ter v preostalih razredih eno uro tedensko. Prednost je dana čustveni inteligenci, razvijanju kritične presoje in vrednotenju glasbe, razvijanju občutljivosti in strpnosti do različnih glasbenih kultur. Glasbena pedagoginja prof. dr. Breda Oblak (roj. 1934), osrednji kreator tega načrta, se je ukvarjala z ustvarjalnim učenjem pri glasbeni vzgoji, didaktiko glasbe v splošnem šolstvu in z usposabljanjem učiteljev za eksperimentalni program glasbene vzgoje v osnovni šoli. Pripravila in izdala je več učbenikov, priročnikov in zvočnega gradiva ter zasnovala didaktično zbirko za glasbeno vzgojo. Vodilno vlogo pri vsem tem ima *Založba Zavoda RS za šolstvo*, v zadnjih 20 letih pa tudi vodilna tovrstna specialna strokovna revija *Glasba v šoli in vrtcu* (od leta 1995 naprej), neposredna nadaljevalka predhodne *Grlice* (1953–1988) (59–65).

Glasbene učitelje za osnovno šolo je 1951 začela izobraževati *Višja pedagoška šola v Ljubljani*, v letih 1964–87 pa jih je izobraževala *Pedagoška akademija z glasbenim oddelkom*. Tak oddelek ima od 1964 tudi *Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru*.

Tudi med 2. svetovno vojno glasbena muza in s tem tudi glasbeno šolstvo na Slovenskem ni molčalo. Tako je bila proti koncu vojne leta 1945 na osvobojenem ozemlju v Črnomlju ustanovljena prva nižja glasbena šola (Križnar 1992, 30).

Po letu 1945 so bile zasebne glasbene šole ukinjene. Število javnih nižjih glasbenih šol pa je zelo hitro raslo in še dandanes jih imajo vsi večji kraji. Nekatere od njih so se pozneje združile v centre za glasbeno vzgojo (Maribor, Koper, Domžale, ...), ob matičnih šolah pa so nastale še številne podružnične. Danes deluje na Slovenskem 69 nižjih glasbenih šol (54 javnih in 15 zasebnih), ki izvajajo javno veljavne vzgojno-izobraževalne programe na področju glasbe in plesa, dva konservatorija in več umetniških (glasbenih) gimnazij. Med zasebnimi glasbenimi šolami so tudi take s posebnimi metodami poučevanja: glasbeno izobraževanje po metodološkem sistemu Edgarja Willemsa (v Ljubljani deluje *Glasbeni center Edgar Willems* od leta 2006 in na Bledu *Glasbeni center DO-RE-MI* od leta 2014), *Walfdorfska glasbena šola* (v Ljubljani od leta 2007), Zasebni zavod glasbena šola *Avsenik* (v Begunjah na Gorenjskem od leta 2012) idr. (*Dostopno in plemenito* 2016, 91–93). Nad vsem tem danes organizacijsko in strokovno še dodatno bdi *Zveza slovenskih glasbenih šol* s številnimi nacionalnimi in mednarodnimi aktivnostmi: z vsakoletnim državnim tekmovanjem mladih slovenskih glasbenikov in baletnih plesalcev (*TEMSIG*), z revijami šolskih orkestrrov, z nagradami in priznanji Frana Gerbiča, od leta 1991 pa je tudi aktivna članica *Zveze evropskih glasbenih šol* (*EMU*).

V počastitev 200-letnice javnega glasbenega šolstva na Slovenskem so potekali v letu 2016 številni dogodki: nastop učencev 54

glasbenih šol v počastitev 25-letnice samostojnosti Republike Slovenije in 200-letnice javnega glasbenega šolstva na Slovenskem 24. junija 2016, 3. mednarodno klavirsko tekmovanje *Acı Bertonecelj* v Glasbeni šoli Frana Koruna Koželjskega v Velenju 28. in 29. oktobra 2016, slavnostni koncert ob 200-letnici slovenskega glasbenega šolstva v Cankarjevem domu v Ljubljani 13. novembra 2016, mednarodni znanstveni simpozij *Slovensko javno glasbeno šolstvo – pogledi v preteklost in vizija za prihodnost* na Akademiji za glasbo v Ljubljani 16. novembra 2016 idr.

VIRI IN LITERATURA

Dostopno in plemenito. Katalog in razstava (10. 11. 2016 – 30. 3. 2017) ob 200-letnici ustanovitve prve javne glasbene šole v Ljubljani. Ljubljana: Slovenski šolski muzej in Zveza slovenskih glasbenih šol, 2016.

Encklopedija Slovenije, zv. 3 (geslo: glasbeno šolstvo, avtorja: Cvetko Budkovič, Jože Sivec). Ljubljana: Mladinska knjiga, 1989, str. 228–29.

Zgodovina Konservatorija za glasbo in balet Ljubljana. [Http://www.kgbl.si/zgodovina-kgbl.html](http://www.kgbl.si/zgodovina-kgbl.html). (Pridobljeno: 6. januarja 2017).

Pogled na prehojeno pot ... Srednje glasbeno in baletno izobraževanje v Mariboru. [Http://www.konservatorij-maribor.si/o-nas/zgodovina](http://www.konservatorij-maribor.si/o-nas/zgodovina). (Pridobljeno: 6. januarja 2017). Franc Križnar, Slovenska glasba v narodnoosvobodilnem boju. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1992.

1. Znotraj srednjeveškega študija je obstajalo sedmero svobodnih umetnosti (*septem artes liberales*), ki so slonele na glasbenih traktatih (npr. Boetijeva razprava *De institutione musica*, ki se je razširjala skupaj z razvijajočim se šolskim sistemom; tu je še razprava Guida iz Arezza *Micrologus* ter *Prologus in antiphonarium*; v novomeškem frančiškanskem samostanu hranijo tudi zvezek z latinskim rokopisnim besedilom, naslovljenim *Compendium cantus choralis/ Koralni kompendij* s konca 18. ali začetka 19. stol., ki je bil očitno namenjen poučevanju pevcev in v katerem najdemo osnove teorije gregorijanskega koralja; *Gradus ad Parnassum* Johanna Josepha Fuxa (1725) piranskih minoritov, ki so uporabljali pevski učbenik; *Il cantore ecclesiastico: Breve, facile ed esatta notizia ...* patra Giuseppeja Frezze della Grotte; Quantzova znamenita šola za flavto, napisana 1755 v Novem mestu, kjer je izrecno pripisano, da so jo uporabljali bratje frančiškani idr. V: *Dostopno in plemenito*).